

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ มีหลักการดำเนินงานสำคัญคือ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต อาทิ ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาด มีการผลิตรวมกันเป็นกลุ่มและมีการเชื่อมโยงกับตลาดเพื่อบริหารจัดการให้เกิดสมดุลระหว่างอุปทานและอุปสงค์ของสินค้า แก้ปัญหาเรื่องสินค้าล้นตลาดและราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ อย่างไรก็ตาม โครงสร้างภาคการเกษตรของไทยโดยส่วนใหญ่เป็นครัวเรือนเกษตรกรรายย่อยที่มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรขนาดเล็ก และเป็นการผลิตที่มีลักษณะต่างคนต่างทำ การดำเนินการลักษณะดังกล่าวทำให้ภาคเกษตรต้องเผชิญกับปัญหาและข้อจำกัดต่างๆ เช่น ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต ได้แก่ ค่าพันธุ์พืช ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ค่าใช้จ่ายของเครื่องจักรกลการเกษตร และค่าจ้างแรงงานด้านการเกษตร รวมทั้งปัญหาการขาดอำนาจการต่อรองของเกษตรกรตลอดจนกระบวนการผลิต (Production Process) การจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain) และปัญหาด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่ยังไม่เข้าถึงตัวเกษตรกรเท่าที่ควร เพื่อเป็นการลดข้อจำกัดดังกล่าวจำเป็นต้องส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มการผลิต และการบริหารจัดการร่วมกัน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2559)

กลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่อำเภอเชียงคาน ปี พ.ศ. 2560 มีจำนวน 4 กลุ่ม ซึ่งกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ข้าว ตำบลนาข้าว มีสมาชิก 140 คน มีพื้นที่ปลูกข้าว 1,152 ไร่ จากการดำเนินงานเจ้าหน้าที่พบปัญหาดินเป็นกรดในพื้นที่การเกษตรของเกษตรกร ลักษณะดินเป็นดินเหนียวปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ขาดธาตุอาหาร อินทรีย์วัตถุในดินต่ำ สถานีพัฒนาที่ดินเลยมีบทบาทในด้านลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตสินค้าเกษตรจึงเข้าไปสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการดินและปุ๋ย การปรับปรุงบำรุงดิน การสนับสนุนปัจจัยการพัฒนาที่ดินในด้านต่างๆ เช่น การไถกลบตอซังพืช พืชปุ๋ยสด (ปอเทือง) น้ำหมักชีวภาพ ไคโลไมท์ สารป้องกันแมลงศัตรูพืช หนุ่ยาแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ ปุ๋ยหมักสูตรพระราชทาน จุลินทรีย์ควบคุมโรครากเน่าโคนเน่าพืช และการตรวจวิเคราะห์ดิน เป็นต้น

ดังนั้นจึงต้องมีการศึกษาการจัดการเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของกลุ่มเกษตรกร ผู้ปลูกข้าวแบบแปลงใหญ่ว่าการส่งเสริมสนับสนุนด้านการพัฒนาที่ดิน เกษตรกรมีความคิดเห็นอย่างไรต่อความเหมาะสมของเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ของเกษตรกร ได้ผลดีหรือไม่อย่างไร ข้อมูลที่ได้จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินและเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการเกษตรให้เหมาะสมกับพื้นที่ของเกษตรกรเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่กลุ่มเกษตรกรต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลด้านสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวแบบแปลงใหญ่ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาที่ดินของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวแบบแปลงใหญ่ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

2.3 เพื่อศึกษาความต้องการการสนับสนุนเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินของเกษตรกร

2.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการแก้ปัญหาในการพัฒนาที่ดิน

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ได้กรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อนำมากำหนดในแบบสอบถามไปสู่การดำเนินการวิจัยจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของเกษตรกร ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง เทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวแบบแปลงใหญ่ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีขอบเขตดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ ดำเนินการศึกษาวิจัยในพื้นที่ตำบลนาข้าว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

4.2 ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ สมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ตำบลนาข้าว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จำนวน 140 คน

4.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลด้านสังคมและเศรษฐกิจ ความพึงพอใจต่อการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาที่ดิน ความต้องการในการส่งเสริมและการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน ปัญหาและข้อเสนอของเกษตรกรเกี่ยวกับการแก้ปัญหาในการพัฒนาที่ดินของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวแบบแปลงใหญ่ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

4.4 ขอบเขตด้านเวลา เก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม ถึงวันที่ 31 พฤษภาคม 2561

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ หมายถึง ระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบหนึ่งที่ยึดพื้นที่เป็นหลัก (Area-based) ในการดำเนินงานในลักษณะบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยมีผู้จัดการแปลงเป็นผู้บริหารจัดการพื้นที่ทุกกิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทาน (supply-chain) การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ไม่ใช่ “โครงการ” แต่เป็นรูปแบบการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรตามปกติ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ “โครงการ” บางโครงการได้ เช่น โครงการปรับโครงสร้างการผลิตข้าว เป็นต้น

5.2 เกษตรกรผู้ปลูกข้าว หมายถึง เกษตรกรที่ปลูกข้าวเป็นอาชีพหลักและขึ้นทะเบียนในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ตำบลนาข้าว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

5.3 เทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน หมายถึง วิธีการปฏิบัติการใดๆ ในอันที่จะทำให้การใช้ที่ดินบังเกิดผลดี หรือมีประโยชน์ต่อการสร้างผลผลิตของข้าว

5.4 ปุ๋ยหมักสูตรพระราชทาน หมายถึง ปุ๋ยอินทรีย์ชนิดหนึ่งเกิดจากการนำเศษเหลือใช้จากพืชมาหมักรวมกันและผ่านกระบวนการย่อยสลายโดยกิจกรรมจุลินทรีย์จนเปลี่ยนสภาพ

ไปจากเดิมเป็นวัสดุที่มีลักษณะอ่อนนุ่ม เปื่อยยุ่ย และมีสีน้ำตาลปนดำ โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานวิธีการทำปุ๋ยหมักเป็นองค์ความรู้ให้ปวงชนชาวไทย โดยกรมพัฒนาที่ดินได้สนองพระราชดำริทำการศึกษาคิดค้น นวัตกรรม วิจัยจุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ทางการเกษตร ผลิตสารเร่งชุปเปอร์ พด.1 เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถผลิตปุ๋ยหมักได้ในระยะเวลาอันสั้น ประหยัด สะดวก และง่ายตรงกับความต้องการของเกษตรกร (กรมพัฒนาที่ดิน, 2558)

5.5 น้ำหมักชีวภาพ หมายถึง ของเหลวที่ได้จากการย่อยเศษวัสดุเหลือใช้จากพืช หรือซากสัตว์โดยอาศัยกิจกรรมของจุลินทรีย์ในกระบวนการย่อยสลาย ได้สารอินทรีย์หรือสารเร่งการเจริญเติบโตของพืช เช่น ออกซิน จิบเบอเรลลิน และไซโตไคนิน รวมทั้งกรดอินทรีย์หลายชนิด ได้แก่ กรดแลกติก กรดอะซิติก กรดอะมิโน และกรดฮิวมิก (กรมพัฒนาที่ดิน, 2558)

5.6 สารป้องกันแมลงศัตรูพืช หมายถึง สารสกัดที่ได้จากการหมักพืชสมุนไพร โดยกิจกรรมจุลินทรีย์ ประกอบด้วย สารออกฤทธิ์และสารไล่แมลงที่อยู่ในพืชสมุนไพร รวมทั้งกรดอินทรีย์หลายชนิด เพื่อใช้ป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืช (กรมพัฒนาที่ดิน, 2558)

5.7 ปุ๋ยพืชสด หมายถึง ปุ๋ยอินทรีย์ชนิดหนึ่งที่ได้จากการปลูกพืชตระกูลถั่วแล้วตัดสับหรือไถกลบพืชลงไปดินในขณะที่พืชยังเขียวสดอยู่ โดยมีจุดประสงค์เพื่อปรับปรุงบำรุงดิน ให้มีความอุดมสมบูรณ์ ระยะเวลาที่เหมาะสมในการไถกลบคือ ช่วงที่พืชออกดอก ทำให้ได้น้ำหนักสดและปริมาณธาตุอาหารสูง

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ได้ข้อมูลเพื่อไปกำหนดแนวทางในการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน สามารถจัดการพื้นที่การเกษตรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

6.2 กรมพัฒนาที่ดินได้ข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินที่เหมาะสมกับศักยภาพและตรงความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

6.3 หน่วยงานที่กำหนดนโยบายด้านการส่งเสริมการเกษตรสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการสนับสนุนงบประมาณ ด้านการอบรมให้ความรู้เกษตรกร สนับสนุนปัจจัยการผลิต และช่องทางการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร